

Autor: Julius Evola

Spolu s hrabětem Josephem de Maistrem a vikomtem Louisem de Bonald doplňuje markýz z Valdegamas Juan Donoso Cortés trojici velkých kontrarevolučních myslitelů 19. století, jejichž postřehy neztrácejí svou platnost ani dnes. V Itálii jsou navíc právě ty podle nás nejzásadnější prvky Donoso Cortésova učení prakticky neznámé.

Italský překlad jeho *Esejí o katolicismu, liberalismu a socialismu* nedávno vyšel znovu. Přestože bývá tento text pokládán za jeho nejvýznamnější dílo, to nejhodnotnější z Donoso Cortésových myšlenek tam nenaleznete; kniha je totiž přeplněna často únavnými úvahami typickými pro „laickou teologii“, jež se opírají o dogmata, ideje a mýty katolického náboženství. To však nemění nic na tom, že některé jeho postoje lze zasadit do širší a ve vyšším slova smyslu „tradiční“ perspektivy. Čtenář by si z této knihy měl odnést především myšlenku „teologie politických proudů“: Donoso přitakává, že ideologie nevyhnutelně mívají skrytý náboženský (nebo antináboženský, „démonický“) rozměr, přesahující a přerůstající jejich vnější, čistě sociální aspekty, jimž ovšem přikládá většina soudobých odborníků přednost.

Juan Donoso Cortés, markýz de Valdegamas (1809–1853)

Odhlédneme-li od jeho katolických tezí, je Donoso Cortésova kritika liberalismu více méně rekapitulací postřehů jiných myslitelů konzervativní a kontrarevoluční pravice v čele s Metternichem (který Donoso Cortése velice obdivoval) ohledně osudového řetězu příčin a následků. Liberalismus oné doby, *bête noire* (volně: „odporná“ ideologie /srovnej s **Názvy barev ve francouzských frazeologismech**, str. 10/ – pozn. DP) evropských konzervativních režimů, totiž jen umetal cestu a dělal prostor: Marx s Engelsem mu připisují úlohu ničitele všech předcházejících tradičních institucí, zatímco cynicky vyhlašují, že „provaz už byl odměřen“ a „popravčí stojí ve dveřích“. Tímto katem byl v jejich příměru samozřejmě další stupeň subverze: socialismus a komunismus. Ty měly nahradit liberalismus – pokračovat v jeho ničitelském díle a dovršit jej. Donoso Cortés chápal socialismus jako perverzi náboženství, jejíž síla – napsal – vychází z toho, že v sobě nese teologii, ničivost socialismu pak přičítá tomu, že se jedná o teologii „satanskou“.

Poučení obsažená v *Esejích* jsou však mnohem méně důležitá než ta z jiných Donosových prací, zejména dvou slavných projevů před španělským parlamentem, jejichž historická analýza a přesnost předpovědí nabývají při zpětném pohledu takřka prorockých kvalit. Revoluční hnutí let 1848-9 Donosa Cortése velice znepokojila, spatřoval v nich totiž předzvěst neblahého procesu sociální nivelace a zmasovnění, povzbuzovaného technickým pokrokem a rozvojem komunikačních prostředků. Vyslovil dokonce nesmírně prozíravou (s ohledem na

datum své formulace) předpověď, že (tehdy carské) Rusko – a nikoliv Anglie (obviňovaná z vývozu liberální subverze) – se stane střediskem subverze, když spojil revoluční socialismus s ruskou politikou (tuto předpověď pak naplnil až sovětský komunismus našich časů). V tomto se Donoso Cortés shodoval s velkým historikem Alexisem de Tocqueville, který ve svém díle *Demokracie v Americe* označuje Rusko spolu s Amerikou za nejvýznamnější centra podvrtného procesu.

Donoso Cortés jasnozřivě pozoroval a všímal si akcelerace událostí i blízkosti okamžiku „radikálních negací“ a „suverénních přitakání“ (*Ilega el dia de las negaciones radicales y de las afirmaciones soberanas*); tedy okamžik vyhlášený vším, co bývá označováno za technologický i sociální pokrok. Nemýlil se ani v tom, že zmasovění a zničení starých organických forem dají vzniknout novým formám totalitární centralizace.

Situaci vnímal jako natolik zlou, že jakékoliv východisko z ní nacházel jen stěží. Donoso Cortés konstatoval zánik éry monarchického legitimismu, protože „už není králů – ani jediný z nich nemá odvahu být králem jinak než z vůle lidu“. Podobně jako de Maistre pokládal za podstatu suverenity a autority státu moc absolutního rozhodnutí bez další nadřazené autority, podobnou papežské neomylnosti. Proto odmítal buržoazní parlamentarismus a liberalismus – „debatující třídu“ – jako neschopné vypořádat se s nutností rozhodnout v čase krize.

Současně si však byl vědom i rizik nového caesarismu ve smyslu soustředění neomezené moci v rukou jednotlivce bez jakékoliv vyšší legitimacy, navíc vykonávané nikoliv nad lidem, ale nad anonymní masou. Předpovídal tak příchod „plebejského démonického majestátu“, který bude jednat ve jménu a věci suveréna nikoliv z tohoto světa. Jelikož však byly všechny formy legitimistického konzervatismu zjevně u konce s dechem, hledal Donoso náhradu schopnou postavit se silám deroucím se z hlubin na povrch a zastavit je. Proto se stal obhájcem diktatury coby kontrarevoluční ideje a antiteze anarchie, chaosu a subverze – šlo pro něj však o poslední možnost a důsledek nepřítomnosti čehokoliv lepšího. Hovořil také o *dictadura coronada*. Bez stínu pochybností se jedná o silné vyjádření odkazující na antidemokratickou ideu „decisionismu“. Přijímá nutnost moci schopné absolutního rozhodnutí (pro de Maistrehu nepostradatelný znak státu), ovšem s vyšší mírou důstojnosti, jak naznačuje už adjektivum *coronada*.

Nevyhnutelně ovšem platí, že každý pokus o uskutečnění této teorie naráží na zjevné obtíže. V Evropě Donosovy doby ještě žily dynastické tradice, a tak mohla být jeho teorie uplatněna jedině v případě, že by se některý ze zástupců této tradice rozhodl vdechnout nový život staré zásadě *rex est qui nihil metuit* („král se nebojí ničeho“). Stejnou podobu na sebe mohly vzít i jisté formy autoritářského konstitucionalismu, zejména Bismarckovo Německo. V systému, kde byla dynastická tradice svržena nebo zmizela, však není snadné nalézt konkrétní vztažné body k posílení důstojenství této „dictadury“, jak Donoso výslovně nazývá své politické řešení.

Dnes už se celá věc jeví mnohem jasněji, na vlastní oči jsme totiž viděli zrod skutečných autoritářských režimů v reakci na hrozící chaos a anarchii – byť třeba jen v podobě „režimů plukovníků“ (narážka na různé vojenské junty, zde míněna řecká vojenská junta tzv. „černých

plukovníků“ – pozn. DP), jimž většinou chybí jakýkoliv vyšší rozměr kontrarevoluce.

Donoso uměl skvěle a pregnantně zformulovat ty nejzásadnější otázky, a také s vysokou přesností předpověděl budoucí vývoj tehdy nových jevů. Tyto otázky a problémy se však s postupujícím časem skutečně zdají být stále méně řešitelné tak, jak by odpovídalo zásadě suverénního přitakání v protikladu k radikálním negacím. Donoso zemřel v roce 1853 ve věku pouhých 44 let. Přesto si však dlouho předtím, než se jejich všeobecné důsledky staly všeobecně viditelnými, plně uvědomil a rozklíčoval temné náznaky obsažené v událostech prvních evropských krizí let 1848 a 1849.

Navzdory zájmu, který vzbuzoval za svého života, byl Donoso Cortés už několik málo let po své smrti v Evropě prakticky zapomenut, a jeho jméno tak přibylo na úctyhodný seznam neopěvovaných nonkonformistů 19. století, obětí mlčenlivého spiknutí. Obnovený zájem o tohoto muže vzbudily až novější události. Carl Schmitt ve své vynikající knize *Donoso Cortés in gesamteuropäischer Interpretation* [Panevropská interpretace Donosa Cortése) zdůrazňuje, že z dvou protichůdných proudů Donosovy doby – socialistické revoluce a kontrarevoluce – prodělal ten první jmenovaný následně systematický vývoj, zatímco druhý nikoliv.

Schmitt to napsal v roce 1950. Od té doby se však situace naštěstí změnila k lepšímu zformováním intelektuální pravice a obrody ideje Tradice. Dnes je tak Donoso Cortés inspirací cenných úvah mj. nad okamžiky absolutního rozhodnutí, o němž často mluvil.

Zdroj: *Julius Evola, Explorations. Hommes et problèmes*, Ed. Pardès, Puiseaux, 1989, s. 211-215, překl. Philippe Baillet. Překlad do angličtiny Greg Johnson – *Juan Donoso Cortés, Counter-Currents Publishing* 31. prosince 2010.